

Skupni zavezniški udarci po Nemčiji napovedani

Zavezniki vrgli čez 4500 ton bomb na nemška mesta in nacijska oporišča v zasedenih državah. Američani bombardirali Dunajsko Novo mesto in Knin v Jugoslaviji. Čete osme britske armade zasedle tri italijanske vasi. Ameriški rušilec potopljen na Sredozemskem morju. Enote ruske bojne mornarice in letalske sile potopile 120 nemških parnikov in transportov. Ameriške čete osvobodile zavezniške vojne ujetnike

Moskva, 11. maja.—Zunanji komisar Molotov je napovedal, da bo Nemčija kmalu čutila težo skupnih zavezniških udarcev z vzhoda in zapada. "Čas je prišel za skupne in odločilne operacije proti našemu skupnemu sovražniku — nacijski Nemčiji," je dejal. Molotov je izrekel napoved v svojem govoru, v katerem se je zahvalil britskemu poslaniku Archibaldu C. Kerru, ki je podelil odlikovanje ruskim vojakom. Rusija je pripravljena za akcijo. Padec Sevastopola je odstranil zadnjo oviro popolni sovjetski udeležbi v ofenzivi, katere cilj bo zlom nacijske vojne mašine.

London, 11. maja.—Čez 3500 ameriških in britskih bojnih letal z baz v Italiji in Angliji je vrglo 4500 ton razstrelilnih in žigalnih bomb na nemška mesta in industrijska središča ter nacijska oporišča v Franciji in drugih zasedenih državah.

Ameriški letalci so vrgli 1500 ton bomb na tovarne, ki izdelujejo letala, modela Messerschmitt, v Dunajskem Novem mestu. Sodi se, da se je napada udeležilo najmanj 750 bojnih letal in bombardnikov. Drugi roji ameriških bombardnikov so metali bombe na Knin, železniški center v Jugoslaviji, 40 milj severno od Splita, pristanišnega mesta v Dalmaciji ob Jadranskem morju.

Ameriška in britska letala so napala bombe na Criel, 25 milj severovzhodno od Pariza, železniške proge in postaje pri Montargis, Tournaju, Belgiji, letališče pri Poixu, Francija, železniški most pri Mantes-Gassicourt, električne centrale pri Valenciennesu in Rouenu ter vojaške naprave pri Pas de Calaisu. Nemška letališča v severni Franciji in Belgiji so bila tudi tarča bombardiranja iz zraka.

Napadov na nemška mesta in nacijska oporišča v okupiranih državah se je udeležilo čez šest tisoč ameriških in britskih letal v zadnjih 24 urah.

Neapel, Italija, 11. maja.—Nemci so se umaknili na drugo stran reke Aventine pod pritiskom osme britske armade, se glasi poročilo. Enote te armade so zasedle tri vasi—Paleno, Falascano in San Angelo. Zdaj prodirajo proti Sulmoni, nemški vojaški bazi.

Nemci so se umaknili najmanj enajst milj daleč v notranjost Italije v zadnjih dneh. Zavezniški vojski krogi ne pripisujejo velike važnosti umiku. Izgleda, da skušajo Nemci izravnati svojo bojno črto.

Nacijske čete utrjujejo obrambne točke na zapadnem bregu reke Rapido, južno od Cassina, kjer je zbrana peta zavezniška armada. Zavezniška vojska utrjuje s podporo tankov izvršila napad na pozicije nemških čet na zapadni strani Cisterne pri Anziju in razbila ter poškodovala štiri nemške tanke.

Britski letalci so izvršili nove napade na Leghorn in Genova, italijanski luki.

Washington, D. C., 11. maja.—Mornarični departament poroča, da so nemška letala napadla in potopila ameriškega rušilca na Sredozemskem morju 20. aprila. Ta je bil Landsdale. Koliko članov posadke je utonilo, poročilo

Bolgari stopili v Titovo armado Partizani zasedli Kladanj in Žužemberk

London, 11. maja.—Radioporočja Svobodna Jugoslavija poročajo, da se je 40.000 bolgarskih gerilcev pridružilo jugoslovanski osvobodilni armadi maršala Tita in da se zdaj bore na strani te armade proti Nemcem.

Glavni stan maršala Tita je naznanil, da so partizani reokupirali Kladanj v vzhodni Bosni in Žužemberk v Sloveniji. V bitkah za posest obeh so zadali težke udarce sovražniku in zaplenili velike količine orožja, streliva in drugega bojnega materiala.

Naznanilo dalje pravi, da so Titove čete reokupirale Berano v Črni gori po bitki, v kateri je bilo ubitih 170 sovražnikov, med temi dva voditelja četnikov. Poveljnik četnikov je general Draža Mihajlovič, vojni minister v jugoslovanski ubežni vladi.

Partizani so v drugih akcijah zdrobili osižne vojaške koncentracije na severovzhodni strani Sarajeva, zadali težke udarce nemški vojaški koloni v Istri in napadli nemške zalagalne črte v več krajih.

Splošne volitve na Irskem

Načrt vlade poražen v zbornici

Dublin, Irska, 11. maja.—Uradno je bilo naznanjeno, da se bodo splošne volitve vršile na Irskem, najbrže 30. maja, kar je posledica poraza načrta vlade premijerja Eamona de Valere v zbornici. Načrt se je nanašal na transportacijo in poražen je bil s 64 proti 63 glasovom, enim glasom večine.

Vladna stranka ima 67 sedežev v zbornici, opozicija pa 71. Glasovanje o omenjenem načrtu je demonstracija, da bo imela vlada težave. Poraz je bil v bistvu nezaupnica vladi premijerja De Valere. Njegovi pristaši trdijo, da to ni obsodba politike nevtiralnosti, katero podpirajo tudi voditelji opozicije.

Pri volitvah bo padla odločitev. Možnost je, da bodo De Valera in člani njegove vlade resignirali.

Načrt, ki je bil poražen v zbornici, je določal združitve dveh največjih irskih transportnih kompanij, ki sta Great Southern Railways in Dublin United Transport Co. Kompaniji imata monopol nad transportacijo. Nova kompanija bi bila formirana, če bi bil načrt sprejet, s kapitalom \$100,000,000. Rezultat bi bil v bistvu podržavljenje irske transportacije.

Poljski duhovnik se urnil v Ameriko

Seattle, Wash., 11. maja.—Rev. Stanislaw Orlemanski, poljsko-ameriški duhovnik, je dospel sem z letalom iz Moskve. Tam se je nahajal dvanaest dni in imel je dva razgovora s Stalinom. Orlemanski ni hotel komentirati namena svojega obiska Rusije. Dejal je le, da je vesel, ker je spet v Ameriki.

Forrestal imenovan za mornaričnega tajnika

Washington, D. C., 11. maja.—Predsednik Roosevelt je imenoval James V. Forrestala za mornaričnega tajnika, da nadomesti Franka Knoxa, ki je umrl 28. aprila. Forrestal je bil doslej pomožni mornarični tajnik. Senator Alben Barkley, demokrat iz Kentuckija in vodja demokratske večine, je napovedal, da bo senat potrdil imenovanje.

NEMŠKE PRIPRAVE ZA OBRAMBO ZAPADNE EVROPE

Nov poveljnik nacijske letalske sile URA ODLOČITVE SE BLIŽA

London, 11. maja.—Zdaj, ko stoji nacijska Nemčija pred porazom, je Hitler imenoval novega poveljnika nemške sile v zapadni Evropi. Ta je general Pelz.

Sem prihajajo poročila o vročinskih nemških pripravah za obrambo zapadne Evrope pred prihajajočimi zavezniškimi sunki. Gigantična britsko-ameriška letalska ofenziva ruši nemške obrambne črte na zapadu. Ofenziva je uvod v invazijo.

Pred štirimi leti so Hitlerjeve legije udrele v Belgijo in Holandijo. Položaj se je temeljito izpremenil v teh letih. Nemci so 10. maja leta 1940, ko so bili gospodarji v zraku in na kopnem, udri v Belgijo in Holandijo in v bliskoviti vojni okupirali obe državi. Okupaciji sta sledila Dunkirk in zlom Francije.

Reorganiziranje poveljstva nemške letalske sile je obupen poskus za rešitev, kar je mogoče. Očitno je, da Nemčija ne bo mogla nadomestiti izgube letal. Znano je, da je produkcija nemških letal padla najmanj za 50 odstotkov kot posledica zavezniškega bombardiranja središče letalske industrije.

Neglede na to, kaj store Nemci v sedanjih kritičnih situacijah, so poveljniki britske in ameriške letalske sile uverjeni, da bo ta sila imela popolno kontrolo v ozračju v nekaj dneh po invaziji zapadne Evrope.

Dejstvo, da je Nemčija v obrambi, je priznal general Kurt Dietmar, vodilni nemški vojaški komentator. "Nobenega dvoma ni, da Nemčija je v stanju obleganja," je dejal. "Odločilna ura se bliža in napetost med branilci Evrope je velika."

Izgleda, da poveljstvo zavezniške sile ponavlja procese, katere je izvajalo v severni Afriki. Velika ofenziva se je tam razvila po uničenju nemških žigalnih črt in komunikacijskih zvez.

Angleška pomoč sovjetski Rusiji

Churchill razkril obseg pomoči

London, 11. maja.—Velika Britanija je poslala sovjetski Rusiji 5031 tankov, med temi 1223 iz Kanade, in 6778 bojnih letal vseh vrst od 1. oktobra 1. 1941 do 31. marca tega leta. To dejstvo je razkril premier Winston Churchill v parlamentu.

Poleg tankov in bojnih letal je Velika Britanija poslala Rusiji ogromne količine surovega materiala, živil, strojev, zdravil in drugih potrebščin. Vrednost Rusiji dostavljenega blaga znaša čez \$320,000,000.

Zaeno s Churchillovim poročilom o obsegu britske pomoči Rusiji je admiraliteta naznanila, da so Združeni narodi dostavili sovjedom 1.250,000 ton orožja, streliva in bojnega materiala v zadnjih šestih mesecih. Vse to so pripeljali konvoji v ruske luke ob Lednemem morju. Konvoje so na poti v Rusijo spremljale britske, ameriške in druge zavezniške bojne ladje pod vodstvom in poveljstvom admirala B. A. Fraserja, vrhovnega poveljnika britskega bojnega brodogoja v domačih vodah.

Domače vesti

Lausche nominiran za guvernerja

Cleveland, O.—Župan Frank J. Lausche, član društva 614 SN-PJ, je dobil nominacijo za guvernerja na listi demokratske stranke. Dobil je 110,000 glasov več kot njegov glavni protikandidat, bivši kongresnik Martin L. Sweeney. Druga kandidata za nominacijo guvernerja na listi demokratske stranke sta bila Walter Baertschi in Frank A. Dye.

Nov grob v Penni

Moon Run, Pa.—Tukaj je umrl Frank Reven, star 69 let in član društva 88 SNPJ. Rejen je bil v Godoviču nad Idrijo na Notranjskem, pozneje pa je živel v Hoteldrski, kjer zapušča ženo in enega sina, če sta še živa. V Ameriki zapušča dve poročeni hčeri.

V bolnišnici

Benid, Ill.—Mary Thomas, hči znane Vidmarjeve družine in članica društva 356 SNPJ, je bila 8. t. m. operirana na nogi. V bolnišnici Barnes v St. Louisu, Mo., so ji prerezali stopalo, v katerem se je nahajala zlomljena šivanka 18 let. Njen mož, ki je pri vojakih, se tudi nahaja v vojaški bolnišnici v Santa Ani, Cal.—Bolani je John Prelec, član društva 356 SNPJ. Zdravi se doma.

Murray potlačil revolto na konvenciji

Cleveland, O., 11. maja.—Philip Murray je potlačil revolto na konvenciji jeklarske unije po viharji debati. Delegatje so zahtevali preklic Rooseveltove dane obljube, da člani unije CIO ne bodo stali, dokler traja vojna. Revolto je provociral Mark Brown, predsednik krajevne jeklarske unije v Readingu, Pa., in član odseka za resolucije. On je dejal, da je obljuba dala orožje sovražnikom, s katerim udrihajo po delavcih, ne pa po delodajalcih, ki so odgovorni za stavke.

Bevan ostane v angleški delavski stranki

London, 11. maja.—Aneurin Bevan, oster kritik premijerja Churchilla in njegove vlade, ne bo izključen iz delavske stranke. Člani parlamentarne stranke so se z 71 proti 60 glasovom izrekli proti izključenju. Bevan je rebel v stranki in kršil je disciplino, ko je v parlamentu protestiral zaradi novih protistavkovnih regulacij, ki določajo zaporne in denarne kazni za one, ki podžigajo stavke.

Poljska vlada bo pomilostila dezerterje

London, 11. maja.—Poljska ubežna vlada bo pomilostila enajst židovskih vojakov, ki so bili obsojeni v zapor zaradi dezerterije iz armade. Ti so izjavili, da so dezerterili iz poljske armade pod pritiskom protizidovskih elementov v tej armadi. Bodoči status prizadetih še ni določen. Izjavili so, da hočejo služiti v britski armadi.

Obračunava proti zarotnikom obnovljena

Washington, D. C., 11. maja.—Obračunava proti 29 osebam, ki so obtožene zarote, je bila obnovljena. Prekinjena je bila po obtožbi Jamesa J. Laughlina, zagovornika dveh obtožencev, zaradi žaljenja sodišča. Obračunava predseduje federalni sodnik Edward C. Eicher.

Italijanski ujetniki v delovnih bataljonih

London, 11. maja.—Vojni minister James Grigg je dejal v parlamentu, da bodo italijanski vojni ujetniki organizirani v delovnih bataljonih. Kot taki bodo deležni več svobode, toda njihov status ne bo v bistvu izpremenjen.

Avery obnovil boj proti uniji CIO

Montgomery Ward & Co. še vedno izziva vladni odbor

OPOZICIJA PROTI ZAPRTI DELAVNICI

Chicago, 11. maja.—Sewell Avery, načelnik odbora direktorjev Montgomery Ward & Co., se je vrnil v svoj urad, iz katerega so ga odnesli vojaki 27. aprila, ko je federalna vlada zasedla lastnino kompanije. V formalni izjavi je naglasil, da ne bo nikdar podpisal pogodbe s provizijo, da morajo biti vsi delavci člani unije United Retail, Wholesale & Department Store Employees CIO, ker je odločno proti zaprti delavnici, čeprav je unija zmagala pri volitvah.

"Temeljna vprašanja v kontroverzi še niso rešena in o teh bodo morala odločiti sodišča," je dejal. "Medze in delovne ure niso faktor in kompanija je odločno proti zaprti delavnici in odbijanju članarine za unijo. Mislim, da bo vojni delavski odbor to zahteval, toda mi se ne bomo podali."

Avery je dalje rekel, da stara pogodba ne bo podaljšana začeno do podpisa nove, da kompanija ne bo tožila vlade zaradi izgub, katere je morda utrpela kot rezultat zasege njene lastnine, naglasil pa je, da je že vložila tožbo proti uniji za odškodnino milijon dolarjev. Vlada je zasedla lastnino, ker se je kompanija uprta odloku vojnega delavskega odbora, da mora podpisati pogodbo z unijo s provizijo o zaprti delavnici, odbijanju članarine in obvezni arbitraži.

Unija je že naznanila, da bo vztrajala pri zahtevi za zaprti delavnici pri pogajanjih. Ona čaka odgovora od vojnega delavskega odbora na svojo zahtevo, da mora biti stara pogodba, katere veljavnost je potekla 8. decembra preteklega leta, podaljšana, dokler ne bo sklenjena nova pogodba. Nekaj članov unije, ki so bili odslovljeni v času, ko je vlada držala lastnino kompanije, ne bo, kakor izgleda, upošlenih, čeprav so bile odslovitve proglašene za neveljavne.

Henry B. Anderson, predsednik unije, je naslovil pismo Averyju z zahtevo za takojšnja pogajanja in ponovno uposlitev Adolpha Lorescha, tajnika blagajnika unije, in drugih unionistov, ki so bili odslovljeni. "Mi smo za hitro izravnavo spornih vprašanj," je rekel Anderson.

Francis Heisler, odvjetnik unije, je dejal, da je popolnoma uverjen, da bo vojni delavski odbor odredil podaljšanje veljavnosti stare pogodbe. To je že obljubil. Izzivanje oblasti tega odbora po kompaniji je rezultiralo v zasegi njene lastnine po federalni vladi.

Heisler je dalje rekel, da bo unija vložila odškodninsko tožbo zaradi injunkcije, katero je izdal sodnik John J. Lupe v prilogi kompaniji. Na podlagi te je morala unija omejiti piketiranje in druge aktivnosti v teku stavke.

Washington, D. C., 11. maja.—Manj kot 24 ur potem, ko je federalna vlada vrnila zaseženo lastnino Montgomery Ward & Co., je vojni delavski odbor apeliral na Roosevelta, naj odredi zasego lastnine Hummer Mfg. Co. v Springfieldu, Ill., podružnice Montgomery Ward & Co. Hummer Mfg. Co. se je v avgustu preteklega leta uprta odloku odbora, da mora podpisati pogodbo z unijo. Okrog 350 delavcev je zastavkalo v znak protesta.

Hummer Mfg. Co. izdeluje pritlikline za bojna letala in po-

ljudelske stroje. Zavzela je stališče, da je odbor šel preko meje svoje oblasti, ko je odredil, da mora podpisati pogodbo s provizijo, da morejo biti vsi delavci člani unije.

Pričakuje se, da bo Roosevelt pozval stavarke, naj se vrnejo na delo, kompanijo pa opozoril, da se mora pokoriti odloku vojnega delavskega odbora. Če se kompanija ne bo podala, bo Roosevelt odredil zasego njene lastnine. Voditelji unije so izjavili, da se bo stavka nadaljevala, dokler ne bo Roosevelt odredil zasege ali pa kompanija podpisala pogodbo.

Nemci uničili češko naselbino

Glasilo čechoslovaške sile razkrilo zločin

Moskva, 11. maja.—Čechoslovenske Listy, glasilo čechoslovaške oborožene sile v Rusiji, poroča, da so Nemci uničili Češko Malin, 70 let staro češko naselbino v Rovnu, ukrajinski pokrajini, in masakrirali skoro vse prebivalce.

To zverinstvo nemške soldateske je ugotovila posebna preiskovalna komisija, katero je imenoval general Ludvik Svoboda, poveljnik prve neodvisne čechoslovaške brigade v Rusiji. Kot odgovorne osebe za zverinstvo so omenjeni nemški poročnik Friedrich Vogl, nemški orožnik Malek in nemški vojak Martin Ledvandovski. Ti so bili edini, katere je mogla komisija identificirati.

Komisija pravi v svojem poročilu, da je 1500 nemških vojakov vkorakalo v češko naselbino 30. julija 1. 1943. Vojaki so izgnali vse prebivalce iz hiš. Potem so ločili sposobne moške od ostalih za lov na govejo živino in odnašanje pohištva iz stanovanj.

Stare moške in nekaj žensk so odvedli v grupah v vaško cerkev, šolo in druga večja poslopja, nakar so jih zažgali. One, ki so skušali pobegniti iz gorečih poslopj, so ustrelili.

Večino mladih moških, žensk in otrok so vojaki odvedli v vasi. Nemški častniki so jim povedali, da bodo izpuščeni. Ti ljudje, čeprav so bili zastraženi, so začeli bežati nazaj v vas, kjer so jih Nemci potem nagnali v hiše in hleve in jih zažgali. Ogenj je uničil 61 hlevov in 68 hiš. Izmed 444 Čehov v vasi so Nemci pobili 374. Med žrtvami je bilo 161 žensk, 104 moških, 40 deklet pod starostjo 14 let in 65 dečkov. Nemci so pobili tudi 26 Poljakov, ki so stanovali v vasi, in štiri Čehke, ki so prišli v vas iz bližnjih krajev.

Posebna ruska preiskovalna komisija je prej poročala, da so Nemci poklali v pokrajini Rovnu 102,000 civilistov in vojnih ujetnikov v času okupacije te pokrajine.

Osvoboditev Belgije in Holandije blizu

London, 11. maja.—Člani ubežnih vlad Holandije in Belgije so po radiu informirali svoje rojake, da je čas osvoboditve blizu. Zagotovila o osvoboditvi so bila izrečena na predvečer četrte obletnice Hitlerjevega napada na Holandijo in Belgijo. Hubert Pierlot, predsednik ubežne belgijske vlade, je dejal, da bo belgijsko ljudstvo kmalu dobilo priliko za udeležbo v zavezniških vojnih naporih.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt letar za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestevstvo \$6.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštalo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (May 31, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla narodnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Avery in "čikaška formula"

Protiunjska veletrgovina Montgomery Ward & Co. je zopet— "svobodna", niso pa svobodni njeni delavci. Tem se obeta nov boj, pravilneje: nadaljevanje starega boja za priznanje unije in utrjevanje kolektivnega pogajanja.

Že dolgo ni dvignil kak industrijski spor toliko prahu v deželi kot vladna zasega tega podjetja. Vlada je to storila edino z namenom, da vzdrži prestiž in oblast svojega vojnega delavskega odbora. Temu se je vodstvo družbe uprlo na vsej črti in ni hotelo nič slišati o obnovi stare pogodbe s krajevno unijo št. 20 skladiščnih in trgovinskih delavcev CIO. Vsa reakcija po deželi in v kongresu je zatulila proti zasegi te družbe pod pretezo, da to pomeni konec "svobodnega podjetništva", da ni noben zakoniti trgovec več varen pred "diktaturo" predsednika Roosevelta. V kongresu sta tudi obe zbornici odredili preiskavo tega "incidenta".

Na mestu in potrebna je res temeljita in nepristranska preiskava, toda ne toliko predsednikovega dekreta, s katerim je začasno zasedel to velepodjetje, marveč antidelavske politike Sewella Averyja, načelnika Montgomery Ward & Co., in njegovih "open-shoperskih" kolegov, industrijskih fašistov.

Ta preiskava bi morala posvetiti ne samo na antiunjsko politiko pri Montgomery Ward, marveč tudi pri vseh podjetjih, kjer ima Averyjeva skupina zagrizenih sovražnikov organiziranega delavstva važno besedo. Nekatere teh družb z zagrizeno antiunjsko politiko so Standard Pullman, Chicago, U. S. Gypsum, kateri tudi predseduje Avery; in Hummer Mfg., Springfield, Ill., kjer je tudi 400 delavcev v stavki, ker je družba ignorirala odlok vojnega delavskega odbora in neče obnoviti stare pogodbe.

Ako kongresna preiskava ne bo posvetila na vsej črti na Averyjeve industrijske fevdalce, na predhodnike ameriškega fašizma, ki so bolj nevarni ameriški demokraciji kot pa skupina notoričnih tundovcev in psihopatikov, ki se morajo zdaj zagovarjati pred sodiščem v Washingtonu na obtožbo izdaje—tedaj bo vsa preiskava navadna farsa.

Razgaljenje Averyjeve skupine industrijskih fašistov je izredne važnosti za obrambo in izboljšanje ameriške demokracije. Po vseh vidih ta skupina deluje po dobro zasnovanem načrtu, čijega glavni namen je izpodkopanje in uničenje vseh delavskih uni-j. Ta načrt je zadnje dni postal znan kot "čikaška formula".

Po tej "formuli" se podjetniki enostavno postavijo po robu obnovi pogodbe in sploh kolektivnemu pogajanju, češ, da unija več ne zastopa večine delavcev. Ker pa so za—"demokracijo", ne bodo nikdar pristali, da bi manjšina "diktirala" večini delavcev. . . Aktivne unijske člane prično trebiti pod raznimi pretevezami in ko mislijo, da so organizacijo dovolj oslabil, tedaj zopet zahtevajo tovarniške volitve. Zadnje dni čitamo, da je v Chicagu in drugje že več takih primerov, kjer so se antiunjski podjetniki oklenili "čikaške formule"—odprtega boja za zdrbitev unije.

V zvezi z Montgomery Ward Co. je vlada komaj čakala, da jo je zopet vrnila v roke Averyju. To je storila zadnji torek zvečer, še predno je bil znan izid tovarniških volitev. Izid je bil znan ob osemih zvečer, eno uro po končanju glasovanja, toda zvezni trgovinski tajnik Jones je podjetje vrnil v privatne roke že ob sedmih. Nekaj ur prej je na časnikarski konferenci tudi predsednik Roosevelt naznanil, da se bo vlada takoj izobčila tega "vročega krompirja", kakor hitro bo znan rezultat volitev.

Komaj par dni prej je dejal Jones D. Goodloe, Jonesov asistent, da podjetje ne bo prej vrnjeno v privatne roke, dokler ni rešena velika kopica spornih zadev, med njimi tudi zadeva večjega števila delavcev, ki so bili v zadnjih tednih odslavljeni radi unijskih aktivnosti. Vlada je očitno spremenila svoj načrt in se čim prej izobčila podjetja—na škodo delavcev.

Da se bo zopet obnovil stari boj med unijo in družbo, je razvidno iz Averyjeve izjave. V ponedeljek je izjavil pred časnikarji, da se bo družba pogajala z unijo za novo pogodbo, ako bo slednja zmaga-la pri volitvah. V tork zvečer, takoj ko je bil obveščen o preklicu vladne zasege, je že drugače govoril. Dejal je, da je bil Roosevelt v zmoti, ker družba nima namena, da bi obnovila staro pogodbo, ki določa tudi "vzdrževanje unijskega članstva" . . . na kar družba ni nikdar pristala.

In to je vsaj navidezno glavna sporna zadeva med vodstvom družbe na eni strani in med unijo ter vojnimi delavskim odborom na drugi strani. Družba neče priznati klavzule glede vzdrževanja unijskega članstva (maintenance of membership) za one delavce, ki postanejo člani unije in morajo tudi ostati v nji, dokler je v veljavi pogodba.

To koncesijo je delavski odbor priznal unijam v zameno za prostovoljno odpoved pravici do stavke, dokler traja vojna. Njih argument je, ako nimajo pravice do stavke, kar pomeni, da ne morejo protektirati delavcev na vsej črti in tudi ne priboriti boljših pogojev, tedaj lahko utrpel večje izgube na članstvu.

Tega se zavedajo tudi podjetniki. Radi tega se prav tako ardito bore proti tej klavzuli kot so se prej proti unijski ali "zaprti" delavci. Ta klavzula v resnici ne pomeni unijske, še manj pa zaprte delavnice, ker k uniji n' nihče prisiljen spadati razen onih, ki se podpišejo.

Tako se pri Wardu obeta zopet boj na vsej črti. Unija je takoj protestirala proti prenehanju izročitvi podjetja v privatne roke in bo zahtevala od vojnega delavskega odbora, da prisili družbo na ob-novo stare pogodbe. Vlada je vsakekor postopala nepremišljeno, ker ni prej izravnila vseh delavskih spornih zadev predno se je umaknila iz podjetja. Možnost je, da se bo tudi vlada ponovno znašla pred enako situacijo kot je bila zadnjič, ko so vojaki Averyja nesli iz urada—s stavkarji so navadno bolj "rough" . . .

Glasovi iz naselbin

IZJAVA

Cleveland, O.—Dne 28. aprila je podružnica 48 SANS na svoji redni mesečni seji soglasno sprejela sledečo izjavo:

Članstvo podružnice 48 SANS v Clevelandu (Collinwood) odločno obsoja napade na izvršne uradnike SANSa in njenega častnega predsednika. To novo ofenzivno so uprizarili in jo vodijo agenti diskreditirane jugoslovanske obežne vlade, zagovorniki fašističnih kvizlingov in oni, ki so naselili tej propagandi, z namenom, da tako skupaj zanetijo prepir v SANSu in če mogoče istega oslabilo ali uničijo, ali pa da napravijo iz te naše politične organizacije služabno kraljevaškega fašističnega režima in belogardistov in stari domovini, kateri sodelujejo s Hitlerjevimi hordami ter z orožjem napadajo jugoslovansko osvobodilno vojsko.

V smislu resolucij, sprejetih na Slovenskem narodnem kongresu, ima SANS nalogo, da deluje za pravično razrešitev političnega, etnografskega in socialnega vprašanja v Jugoslaviji odnosno v Sloveniji. Zato ima izvršni odbor SANSa vso pravico, zasledovati delovanje bojujočih se sil v domovini, ima pravico in dolžnost poročati svojem članstvu o položaju in tudi sme dati priznanje tisti skupini, ki dela in se bori za resnično osvoboditev jugoslovanskega ljudstva. Obratno bi bil SANS kot politična organizacija za ameriške Slovence brez pomena.

Izvršni odbor Sansa se je do sedaj ravnal po določbah in sklepih Slovenskega narodnega kongresa. Zato je vse to zaletavanje in blatenje častnega predsednika L. Adamiča, predsednika Etbina Kristana, začasnega tajnika M. Kuhlja, Janka Roglja in drugih odbornikov krivično, nizkотно in podlo.

Članstvo naše podružnice izreka imenovanim odbornikom popolno zaupnico. Ostalim rojakom pa kliče, naj se ne puste zavajati po brezvestnih kričalcih, ki so poslani, da hodijo okrog z verigami, v katere hočejo ponovno ukleniti naš ubogi narod v stari domovini.

Frank Barbič, predsednik
Josip F. Durn, tajnik
John Zajc, blagajnik
Louis Katerle, zapisnikar.

S POTA

Pred tremi tedni sem v Prosveti omenil, da bom nadaljeval s kratkim opisom naših prvakov, ki so se udeleževali pri naših listih in organizacijah. Nekatere teh sem omenil v Prosveti št. 81 z dne 24. aprila. To delo sem moral začasno opustiti, ker sem bil na potovanju. Pri tem mi največ služijo spomini, nekoliko pa črpa iz mojih zapiskov.

Kakor že omenjeno, sem bil nekaj časa na potovanju, ki me je poneslo na železno okrožje Minnesota. Na Chisholmu sem dne 30. aprila prisostvoval uprizaritvi Jontezove igre Z vero v vatajenje. Uprizaritve ne bom

opisoval, omenim naj le, da gre vsa čast igralcem in režiserju, ker so se vsi skupaj potrudili in jo dramo tako posrečeno uprizarili. Pomen igre je času primeren, kajti njena snov kaže trpljenje našega ljudstva pod nemško okupacijo. To igro bodo ponovili 14. maja na Evelethu.

V Prosveti dne 24. aprila sem omenil par prvih urednikov slovenskega časopisa v Ameriki, med temi Antona Murnika, ki je uredil prvih deset števil A. S. v Chicagu, enajsta številka pa se je tiskala v Towerju, Minn., leta 1892. Murnik je delo pustil zaradi zdravja, kakor je navedel sam v omenjenem listu, mnogi pa so bili mnenja, da zaradi denarnih sredstev.

Pred par leti na Chisholmu umrl rojak J. Bartol, ki je prejel življenjsko plačo od Buhu denar, da je kupil A. S. in je preselil list na Tower, Minn. List se je tiskal v zgodovinskem poslopiju, ki mu sedaj gospodari župnik Jerše. To poslopije je bilo prodano z drugimi predmeti vred, kar je sedaj last farovža. Hotel mi je prodati nekaj Buhovih stvari, katere da so vredne \$500, proda pa jih za \$100. Odgovoril sem, da to je Buhova lastnina in da od njega tega ne bom kupil. V podstrešju tega poslopija je bilo marsikaj zanimivega. Kje je danes, ne vem.

Sedanji stanovanec na tistem mestu si je zadevo po svoje uredil, postavil hišo, staro poslopije pa je v bližino "premuval". Ampak staro poslopije je lepše nego novo. Mladi farani so baje hoteli par tisočakov za popravila na starem poslopiju, ampak župnik Jerše tega ni hotel, temveč je naredil po svoje.

Ko sem vprašal omenjenega, če bi lahko dobil za Buhov muzej vsaj neko majhno prazno blagajno z Buhovim imenom, je rekel župnik Jerše, da jo je prodal in naj jo grem kupit k tistemu, ki jo je kupil. Da sploh omenjam tisto zgodovinsko poslopije, je vzrok ta, ker so se prve številke A. S. tiskale v tem poslopiju. Pozneje je Buh v bližini postavil dvonadstropno poslopije, ki je služilo za tiskarno. Potem je dobil iz Slovenije svojega nečaka Jakoba, bratovega sina. A. S. se je tiskal v novem poslopiju do preselitve v Joliet. Dokler ni dobil slovenskega stavca in tiskarne, so A. S. tiskali drugorodec.

Nekaj let pozneje so v te minnesotske kraje in naselbine prihajali na počitnice slovenski di-jaki, ki so pomagali pri listu, večkrat v nevoljo župnika Buha, ki se je enkrat izrazil: "No, ko me ni bilo doma, pa so mi že naredili oslarijo." Kot dijaki je Smrekar delal verze in jih pri-našal v uredništvo, pisal pa je tudi druge stvari. Spominjam se, ko je prinesel v uredništvo svojo prvo pesem, četudi je tega že precej let.

Kadar omenjam Murnika in Buha, moram omeniti tudi Franka Sakserja, ki je začel izdajati G. N. v New Yorku. Seveda so

nastala nesporazumjenja, Buh pa se je izrazil, naj pišejo proti njemu, kar hočejo, on da bo svoj posel vrnil pošteno naprej. Vse to dokazuje Buhova zbirka. Ko je Buh obhajal 50-letnico maš-ništva, sva bila skupaj v Sloveniji. Takrat je spotoma obiskal Franka Sakserja. Sedaj že mnogo let Buh počiva na pokopališču Calvary v Duluthu. V zbirki imam več njegovih pisem in drugih reči.

Kar se Sakserja tiče, je treba priznati, da je mož mnogo dobrega storil za naše naseljence, četudi je napravil precej napak, ampak kdo pa jih ne. Potem pride na vrsto Klinc, ki je imel opravka s slovenskim mesečnikom, katerega je izdajal v Clevelandu. Ko sem se mudil v Sloveniji, sem ga obiskal na Dolenskem, tako tudi Pucija, ki je bil tudi nekaj časa v Clevelandu, kamor je prišel iz starega kraja s svojo izvoljenko. Pozneje se je preselil v Joliet, kjer je urejeval A. S., kmalu potem pa je odšel v stari kraj. Tudi nekaj njegovih pisem hranim.

Zgoraj sem omenil le prve slovenske časnikarje v Ameriki. Pozneje so prihajali drugi. Izmed teh naj omenim dva—pokojnega Johna Trčka, ki je urejeval G. N. več let, in Johna Molka, ki je urejeval Prosveto. Po mojem mnenju sta bila oba izborna urednika.

Vseh teh urednikov, ki jih tu omenjam, se spominjam zato, ker sem z njimi večkrat občeval osebno, da ne govorim o tem, da sem njihove članke in spise redno čital, jih užival in se z njimi kratkočasil.

Prihodnjič bom skušal ta opis o nekaterih naših prvakih nadaljevati. Na vrsto bodo prišli prvi uredniki in ustanovitelji naših organizacij, ker se mi zdi, da je to sedaj času primerno.

Matija Pogorelec.

PRISPEVKI SANSU

Uniontown, Pa.—Na seji federacije društev SNPJ za okraja Fayette in Greene, ki se je vršila 30. aprila, se je nabrala vsota \$5.20 v pomoč SANSu, ki deluje za osvoboditev našega naroda v stari domovini.

V isti namen so prespevali tudi sledeči: Ignac Škoda \$5, Anton Zupančič \$1 in po 50c John Brakjović, Martin Germak in John Rebrovčič; Matija Zadel 25c. Skupaj \$7.75. Vsega skupaj je bilo nabranega \$12.95. Ta vsota je bila poslana na urad SANSa v Chicagu.

V imenu zaslužnega ljudstva v stari domovini se vsem prispevateljem iskreno zahvaljujem. Louis Dornik, tajnik podružnice št. 17 SANS.

PRISPEVKI SANSU

West Allis, Wis.—Dne 30. maja poteče eno leto, odkar je bila ustanovljena naša podružnica št. 56 SANS; eno leto, odkar so se zavedni Slovenci v milwauskem okraju oprileli dela, da tudi oni pomagajo našim ljudem v starem kraju do boljše bodočnosti in pravične vladavine. Naše delo in prizadevanje v moralnem in gnetnem oziru pa ni niti kaplja napram njihovu trpljenju. Zato ne odnehamo z našim delom, temveč pomagamo in stojmo na strani borcev, kateri zavstavlajo svoja življenja v herojskem boju za osvoboditev izpod tiranije. Njihove žrtve so ogromne in trpljenje je grozno, vse to pa doprinašajo v dosego resnične demokracije. Pomagajmo jim, privoščimo jim to, kar sami sebi želimo.

Prostovoljne prispevke še vedno zbiramo. Ker pa nimamo nabiralec, ki bi vsakega posebej obiskal in ker je naselbina dokaj obsežna, zato se naprošajo vsi oni, ki še niso nič prispevali v ta namen in nameravate prispevati, da pošljete svoj prispevek podružnici, ali pa pridite na sejo naše podružnice. Seje se vršijo vsako 4. nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Šostaričevi dvorani. Če to storite, boste izvršili svojo narodno dolžnost in vest vam ne bo očitala, da niste položili svojega daru svobodi na altar, kadar je bila pomoč najbolj potrebna.

V marcu in aprilu so prispevali sledeči: po \$5 Frank Grze-tič, L. Alpner st., Johanna Zem-lan, Frank Yuvan in Frank Vran-tanar; po \$2 Joe Radelj in Fran-ces Vrtič; po \$1 Theresa Kaytna

Ameriška letala trdnjava v plamenih. Zadelo so jo izstrelki v teku napada na Jugoslavijo.

in mrs. Gaiser; Frank Kolenc 75c; tajnik društva 234 SNPJ nabral med člani \$8.50; nabiral-na pola Anne Puncer in Mary Schuler; po \$5 Mary Kalosh, Mary Schuler in Jennie Schuler; Matt Kmetec \$3, družina Fr. Li-povšek \$2 in družina Skaga \$1.

Nabiralna pola Josephine Slap-nik in Therese Kaytna: Joe Zajc \$8; po \$5 rojakinje Slatin-šek, F. Klančnik, F. Bregant in Frank Sedmak; rojakinja Gab-riel \$2; po \$1 rojakinja Yager, Joe Levskovšek, Musič, mrs. Go-ričar in Angela Brence. Nabir-alna pola Pauline Vogrič: po \$1 John Kopriwetz, Julian J. Malizevski, Frank Gorza, Joe Rodič, Bolman Thill, Chas. J. Davy in Anton Kališek; po 50c Albelia Zoato, Joseph Paich, Stan Geddes, A. C. Klotz in Wil-liam Bolman; po 25c Theodore Oychon, Angelo Rico, W. Hatha-way, Style Adams in Tokundio Ganzale.

Tajnik društva 485 SNPJ iz Port Washingtona je poslal \$11.25. Prispevali so Frank Lev-skovšek \$5, društvo \$2, po \$1 pa Frank Osar, John Pungartnik, Anton Volovlek in Andrew Ma-karavič ter Ralph Kesner 25c. Nabiralna pola Agnes Medved: po \$10 Louis Evanich in Frank Verbič, Andrew Evanich \$2 in John Roje \$1.

Med omenjenimi prispevatelji je več takih, ki so že dvakrat in celo trikrat prispevali, posebno oni z večjimi vsotami, zakar gre njim in vsem prispevateljem sploh, tako tudi nabiralcem, naj-lepša zahvala.

Na predzadnji seji je bilo skle-njeno, da priredimo kartno za-bavo v korist SANSu. Ker ni bila dvorana na razpolago za drugi datum; kakor le za 28. maja, to je na dan redne seje, je bilo na zadnji seji sklenjeno, da bo seja zelo kratka, tako da se bo kartna zabava začela točno ob 3. popold-ne in se bo vršila lahko tudi zvečer. Članice pripravljalnega odbora so precej zaposlene in pravijo, da gredo listki dobro iz-pod rok. Zakaj pa ne, saj gre za pravično in dobro stvar.

Uljudno ste vabljeni vsi, da se te zabave udeležite dne 28. maja v Šostaričevi dvorani na 539 S. 6th st., začetek ob 3. popoldne. Vse prebrite gre v korist SANSu.

Mary Musich, tajnica.

ZA OSVOBODILNO FRONTO

Johnstown, Pa.—Telefonično sem bila opozorjena na neko pi-smo, katerega je napisal "nekdo", ki se boji povedati svoje ime in pokazati svojo barvo v javnosti, kljub temu pa je jasno kot beli dan, kakor pravimo, kdo in kaj je.

Priobčajo nekakšne izjave pro-ti osvobodilni fronti in za po-vratak kralja Petra. Nimam nič proti kralju, če ga hoče jugoslo-vansko ljudstvo, ampak to se ne

sme izvršiti na diktatorski način. Da narod izdajajo ljudje, kateri živijo od ljudstva, to je že kar preveč za navadnega zemljana, za nas, ki živimo v svobodni de-želi, je to ogabno. Po zatrdilu nekaterih ljudi ima ljubljanski škof Rožman prav, ker se pote-guje za Hitlerjevega kvizlinga v Sloveniji in je proti osvobodilni fronti. Ti ljudje opravičujejo njegovo početje s tem, češ, da je bil v to prisiljen, kar pa ne drži. Res, to je pa dober pastir svojemu narodu. Ali je to Kri-stov nauk? Ali ni zapisano, da dober pastir da življenje za svo-je ovce?

Ko so Hitlerjeve horde udrle v našo miroljubno domovino, kaj so storili tisti, ki hočejo ve-ljati za voditelje? Nekaj jih je zbežalo v razne kraje sveta, dru-gi pa so ostali na rodni grudi in ti naj izdajajo svoje krvne brate. Res, to so pač lepi pastirji, ki zaslužijo, da narod z njimi obra-čuna po njihovem zasluženju. Sem in bom katoličanka, spoštlj-vo Kristovega namestnika, ali fa-libože, duhovniško oblačilo se večkrat natakne tudi volku na hrbet, ne samo resničnemu pa-stirju. Vsi tisti, ki ste se ime-verili svojemu narodu, spoznaj-te svojo zmotu, popravite svoje napake in ne bo se vam treba skrivati pozneje, kajti ura obra-čuna gotovo pride.

Sedaj je prišel čas, da se ope-redimo. Slovenski narod stopi pred odločitvijo. V starem kra-ju se je naš narod pridružil osvo-bodilni fronti, le neka manjšina sodeluje z okupatorjem. Na te zadnje ne smemo gledati, kajti bližnji dogodki jih bodo izločili iz srede slovenskega naroda, ne bodo preje spoznali svoje zmo-te in se pridružili osvobodilne-mu gibanju jugoslovanskih ljud-ster. Gorje onemu, ki ga bo za-dela narodna sodba. Strašno trpljenje naših bratov, ki se ni-rijo za svobodo, ampak tudi njim bo zasijalo sonce lepše bodoče-sti. Da se to čim prej uresniči, je naša dolžnost, da jim do tega cilja vsi pomagamo.

V nedeljo, dne 28. maja, se bo vršil velik javni shod, ki ga pri-reja postojanka Zojsa. Nastopi-li bodo trije govorniki—Savo Kosanovič, Janko Rogelj in A. Mainerič. Dragi rojaki in roja-kinje, pridite na ta dan skupaj vsi, katerim bije slovensko srce. Napolnite dvorano do zadnjega kotička. Shod se vrši v Hrva-ški dvorani. S tem boste dali moralno in gnetno pomoč svo-jim bratom onkraj morja. Kdo je Slovan, naj ga ne manjka na tem shodu. Torej na dan Slo-van! Dne 28. maja ob 2. popold-ne.

Mary Vidmar.

V Prosveti so dnevne svetov-ne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

NOČEM PLAČATI VEČ KOT

NAJVIŠJE URADNE CENE!

NE SPREJMEM RACIONIRANIH

ŽIVIL AKO NE ODDAM ZNAMK!

Leona Preusser obišča sliko Vincenja Merla na steno v tovarni Curtin-Wright Corp. v St. Louisu, Mo. Vincent je dobil odklo-panje od odbora za vojno produkcijo v znak priznanja za ideje, ki so omogočile povečanje produkcije.

Iz partizanskega tiska

Narodno-osvobodilno gibanje je pričelo izdajati 1. marca 1944 časopis Nova Jugoslavija v cirilici. Sledi članek (v prevodu ZOJSA) je iz prve številke omenjenega časopisa:

OPOMBE K NAŠEMU TISKU DANES

Naša narodno-osvobodilna borba, naša vojska in naš tisk so rasli obnem, dvigajoči drug drugega. Naš tisk se je razvijal z razvojem naših uspehov, vojnih edinic in svobodnega teritorija. Pričeli smo z malimi šapinografiranimi listi in brošurami in nadaljevali s tiskanimi časopisi in knjigami. Tisk se je snoval, vzdrževal in završeval v vojaških oddelkih ali pa pod neposredno zaščito naše vojske. Naše ljudstvo in naši možje, ki delajo pri tisku, so živeli skupaj v vaseh in selih; skupaj so se skrivali v množicah, skrivali svoje tiskarne in stroje v podzemne jame. Oni se dobro poznajo med seboj. Pogoj, pod katerimi se je porajal in razvijal naš tisk in rezultati tiska, so znani nam vsem in zato tega tukaj ne bomo ponavljali.

Vsem nam je znano tudi dejstvo, da vse, kar smo tiskali in kar tiskamo o narodno-osvobodilni borbi in za to borbo (pesmi, književna proza, reportaže, publiciteta, grafika) zastaja tako po svojem obsegu kakor po svoji kakovosti daleč za potrebami našega osvobodilnega gibanja in za veličino in heroizmom naše borbe. Naš tisk ne doseže svoje sile, s svojim herojskim patosom, svojo živostjo in realistično romantiko heroizma, patosa in ustvarjanja naše borbe.

Moramo se zavedati tega dejstva, ako ga hočemo likvidirati, in nepomirljiva zavest o tem dejstvu je eden poglavitnih pogojev, da to dejstvo likvidiramo. Toda vemo tudi, da izvirata na nedostatek iz velikega dela, iz stvarnih pogojev našega današnjega kulturnega dela in pa iz splošne kulturne zaostalosti, ki nam jo je zapustila bivša država. Ti pogoji se ne morejo spremeniti mahoma, spremenili pa se bodo polagoma z daljnjim razvojem naše borbe. Zato ne bomo govorili več o tem dejstvu.

Govorimo o našem narodno-osvobodilnem tisku, kakršnega je mogoče ustanoviti v današnjih razmerah. Z drugo besedo: gre za dejstva subjektivnega značaja, ki se morajo z delom in vztrajnostjo izpremeniti že sedaj.

Izraz našega tiska, kakršen je in kakršen je treba, da bi bil, se da najlaže pregledati, ako ga razporedimo z ozirom na tri njegove glavne naloge: naloga razpaljenja in organiziranja našega narodno-osvobodilnega gibanja, naloga pravega razumevanja, poglobljenja in usvrženja zvez z našimi zavezniki in naloga zagona in njegove celotne notranje (politične, kulturne in društvene) vsebine naše narodne osvobodilne borbe. Govorimo o razumevanju in o razlagi nalog.

Postaviti tisk pred nalogo razpaljenja in organiziranja narodno-osvobodilnega gibanja, to pomeni, postaviti ga pred nalogo,

da odkrije odločilni dnevi dogodek, da ga pravilno in izčrpno oceni in da gleda in rešuje vse ostale dogodke in vprašanja v zvezi z glavnim dogodkom. Ako ne postopa tako, ne postopa pravilno, tedaj kazi svoj lik in vlogo.

Nov odločilni dogodek v razvoju naše borbe je bilo drugo zasedanje AVNOJ, na katerem so bile sklenjene odločbe glede ureditve Jugoslavije na federativni osnovi, o preosnovi AVNOJ v vrhovno in izvršno narodno predstavništvo, o imenovanju Nacionalnega komiteja osvobodjenja Jugoslavije, odvzem pravice po zakoniti vladi Jugoslavije begunski vladi v Kairu in o zabrani vrnitve kralju Petru II. v domovino—dokler se ljudstvo o tem ne odloči. Po teh odločbah je bila naloga našega tiska, da predoči pomembni značaj in pomen odločb in da gleda na vsa vprašanja naše borbe, njenih pogojev, njenega poteka in nalog s stališča teh odločb.

Presoja odločilnih dogodkov v razvoju borbe menja tudi problematiko tiska, kateremu je ta borba osnova, cilj in kriterij. To vpliva tudi na sam ton, slog itd., z eno besedo na zunanjo stran tiska. Tisk, ki hitro reagira na življenjske spremembe, je organsko povezan z življenjem. Tisk, ki ne odraža sprememb, njihovih kvantitativnih zvišanj in njihovih kvalitativnih skokov, je obsojen na prazno in šablonsko ponavljanje običajnih fraz, mrtvih formulacij in rubrik, kakor bi se življenje razvijalo po nespremenljivem uradniškem načrtu. Kako to stvarno izgleda in kako se sme izgledati, bomo pokazali s pomočjo nekoliko primerov.

Po odločbah drugega zasedanja AVNOJ smo država v nastajanju, nova, demokratična in federativna Jugoslavija. To se pravi, Jugoslavija se poraja kot delo borbe vseh jugoslovanskih narodov in vsakega naroda posebej. Ona je stvarjenje potreb, naporov in želja najboljših sinov naših narodov v prošlosti in sedanjosti. Pri zgraditvi nove, bratske državne enote južnih Slovanov je potrebno, da zrušimo vse, kar nam je na poti pri graditvi in kar bi nam moglo po kvariti stavbo. Toda samo rušenje je zaprek ni graditve. Državna enota južnih Slovanov se more graditi iz pozitivnega materiala. Prošlost in sedanjost nam daje tak material.

Ako tisk zares razume ta problem, tedaj mu mora biti jasen tudi problem naše skupne državnosti, kakor tudi problem vsakega našega naroda posebej. Tisk bo vedel, kam naj nameri ostrino svoje puščice, koliko moči in prostora naj oddeli za uničenje negativnih faktorjev in koliko prostora za razvijanje pozitivnih, ki se porajajo iz današnje borbe ali so podedovani iz prošlosti.

To pomeni konkretno na primerih: hrvatski narodno-osvobodilni tisk pravilno preceňuje, ali v sedanjem trenutku škoduje stvarjenju močne demokratične Jugoslavije bolj ustaštvo ali bivša Jugoslavija. Popolnoma natančno ocenjuje, koliko moči je treba uporabiti za uničenje negativnih in koliko za razvijanje pozitivnih elementov, vezanih na našo bližnjo in daljšo preteklost,

Filmska igralka Anne Gwynn.

V kateri je bilo mnogo pozitivnih težav in narodovih želj, ki jih sedaj mi uresničujemo.

Kadar tisk pravilno razume svojo nalogo, tedaj v njem ne bo sledu o pokrajinskem "nacionalizmu", ozkogrudnosti in malenkostnosti. Poleg tega ne bo v tisku enostranosti, ki obstoji v tem, da so lahko predelki polni člankov o izdaji in izdajalcih, kakor bi borba in borci, osvobodilna vojska in njeni voditelji ne bili poroki za našo bodočnost, vselej toliko kakor uničenje izdaje in izdajalcev. Kadar preneha enostranost, dobi tisk vsebinsko in zunanjo uravnoteženost. Uravnoteženost onemogočuje zbadljivke, nervoznosti, šablono-ziranje, očitke, enoličnost sloga in jezika.

Od drugega zasedanja Avnoja je Jugoslavija nova država v nastajanju. Kot celota je domovina vseh južnih Slovanov, domovina vsakega naroda posebej. Vsaka izmed njenih pokrajin—življenjska gruda vsakega naroda posebej. To se pravi: Jugoslavija je celota, ki ne more obstojati brez svojih delov; Hrvatska, Srbija, Slovenija, Crna gora, Makedonija, Bosna in Hercegovina, Vojvodina. To so deli, ki ne morejo obstojati drugače kot organski deli žive dežele.

(Dalje prihodnjic.)

Titova vojaška delegacija v Londonu

London. (ONA).—Mislijo, da je Titova vojaška delegacija, ki je ravnokar prispela v London, prinesla dobre vesti, kar se tiče situacije v Jugoslaviji.

Zaradi strogo vojaškega značaja tega obiska člani te misije, na čelu katere sta general major Velebit in major Vogelink, ne morejo biti intervjuvani. A vesti in pozdravi, ki so jih ti prinesli iz Jugoslavije, so znatno razveselili tujakšnje jugoslovanske pristaje Tita. Medtem ko je materialni položaj dežele skrajno težak, morala ljudstva še nikdar ni bila bolj na višku. Pravijo, da mreža osvobodilnih organizacij sega v najoddaljenejše kote dežele.

Mladinske skupine so bile posebno aktivne, in člani teh skupin so izvršili izredno junaško dejanje proti sovražniku. Celotna trinaestletna člani se aktivno udeležujejo v delovanju teh skupin.

Kot poročajo, se širi osvobodilno gibanje globoko v Srbijo, kjer je ministrski predsednik Purić osvojen in kjer obojajo Mihajloviča zaradi odprtega sodelovanja s sovražnikom.

Italijanski oddelki, ki se bore v Titovih vrstah, so se odlično obnesli. Dve vrsti Italijanov se borita v Jugoslaviji: ena skupina, ki sestoji iz bivših članov fašistične armade, in druga, ki sestoji iz civilistov, vstevnih delavcev iz severne Italije, ki so se priključili borečim se oddelkom.

General Velebit je Srb, ki je praktičaral advokaturu v Hrvatski pred vojno.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Domača fronta

(Office of War Information, Washington, D. C.)

LETOS SE NE BO NOVIH AVTOV

Predsednik odbora za vojno produkcijo, Donald M. Nelson, je povedal prejšnji teden svetovnemu delavskemu odboru za avtomobile, da ne bo prilike za izdelavo osebnih avtomobilov to leto. Dejal je, čeprav morajo biti načrti za preureditev produkcije za mirne čase izdelani sedaj, da "ne bomo storili ničesar, kar bi motilo vojni napor."

V prvi polovici tedna so v uradu za upravo cen oznanili, da bodo spravili v promet 12.000 biciklov ter 10.000 osebnih avtomobilov v maju.

ZA OSKRBO OTROK

Vso te otroško oskrbo na široki podlagi bodo na razpolago v finančnem letu 1945, da se bo zadostilo potrebam delavskih žena z otroki, so poročali iz urada za vojne informacije na podlagi najdb državnih agencij, ki se bavijo s tem vprašanjem.

Kot poročajo dotične agencije, je nujno potrebno več otroške oskrbe na zapadni obali, južnem tekstilnem pasu in v nekaterih vzhodnih in srednje-zapadnih mestih. Zaradi vpoklica očetov v vojsko, bo potreba za to oskrbo najbrže narasla, pravijo v komisiji za vojne delavske moči.

Pomanjkanje pomoči vlada v več nego dveh tretjinah otroških vrtcev, ki jih je 2428 in ki so financirani iz vladnih fondov, krajevnih prispevkov ter pristojbin staršev. Skupno število otrok v vseh centrih je bilo 78.476 dne 5. aprila 1944.

Da bi popolnoma zastopali stiski otrok, katerih matere so vojne delavke, je FWA sedaj začela podpirati denarno sledeče ustanove, ki so v zvezi z otroškimi vrtci, ali pa z otroškimi zavetili: Informacijski center za starše, oskrba za zdravje, obiskujoči učitelji, ki se posvetujejo s starši o potrebah otrok v centrih, poleg tega pa še plačajo prevoz nekaterih otrok z doma do centrov.

V občinah, kjer so v vojnih delih žene, ki imajo otroke pod drugim letom, lahko te vložijo prošnjo pri FWA za fond, ki se bodo uporabili pri skupinski oskrbi otrok.

Osebe, ki so večje v otroških vprašanjih, po navadi ne odobravajo skupinske oskrbe tako mladih otrok. Mrs. Florence Kerr, ki je direktorica War Public Service of the Federal Works Agency, pripozna, da mnoge žene so primorane vzeti vojne službe. "Če rabi občina skupinsko oskrbo dvehletnih otrok zato, da zadosti pritiskajočim vojnim potrebam, bomo z veseljem preskrbeli potrebne vsote."

41.000 ŽEN Z NOVOROJENČKI DOBILU ZDRAVNIŠKO OSKRBO V MARCU

Načelnica otroškega urada zveznega delavskega departamenta, Katherine F. Lenroot, je poročala, da je bilo preskrbljenih v marcu po programu zašilne materinske oskrbe in oskrbe za novorojenčke več nego 41.000 žena in novorojenčkov moč, ki so v vojski. To je bil največji mesečni uspeh, ki je dvignil skupno število na približno 270.000 za eno leto—od začetka programa v aprilu 1943 do 31. marca 1944. Generalni major Norman T. Kirk, vojaški kirurg ter mornariški kirurg vice-admiral Ross T. McIntire, sta zelo pohvalila zdravniško in bolniško oskrbo, ki jo daje država po programu EMIC (Emergency Maternity and Infant Care) kot moralno podporo—je dejala miss Lenroot. V soglasju sta pohvalila prispevke zdravnikov, bolniških sester ter bolnišnic, ki delujejo po vojnem programu, da bodo imeli borilci preko morja več zaupanja.

Okoli 10 odstotkov slučajev je bilo odobrenih po programu EMIC za zdravniško in bolniško oskrbo za novorojenčke, je dejala miss Lenroot. Poudarila je, da dojenčki, katerih očete je v vojski, ki postanejo bolni, imajo pravico do te oskrbe za celo leto, čeprav mati ni bila preskrbljena na ta način ob otroškem rojstvu.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2637-39 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR	
Izvršni odbor	
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomožni tajnik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd.	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. odd.	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsednika: MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik, Box 94, Universal, Pa. CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik, 3587 W. 65th St., Cleveland 2, Ohio

Distriktni podpredsedniki	
JOS. CULKAR, prvo okrožje	417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje	R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje	7223 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje	3978 Randall St., St. Louis 7, Mo.
URSULA AMBROZICH, peto okrožje	418 Pierce St., Evelyn, Minn.
EDWARD TUMSIC, šestno okrožje	522 W. 7th St., Wabashburg, Colo.

Gospodarski odbor	
MATH PETROVICH, predsednik	253 E. 131st St., Cleveland 10, Ohio
VINCENT CAINKAR	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN	1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
LONALD J. LOYRICH	1937 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
NUDOLPH LISCH	700 E. 800th St., Euclid 17, O.

Poročni odbor	
ANTON ŠILAR, predsednik	Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRAHARICH	318 Toner St., Lufkin, Pa.
FRANK BARNES	10611 Muskhog Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW VIDRICH	700 Forest Ave., Johnston, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK	773 E. 120th Street, Cleveland 18, Ohio

Mednarodni odbor	
FRANK ZAITZ, predsednik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MILAN MEDVESEK	19013 Upton Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW GRUM	17188 Snowden, Detroit 13, Mich.
JOHN OLIP	231 So. Prospect Ave., Cleveland 11, Ill.
FRED MALGAI	30 Westlax Ave., Peru, Ill.

Glavni izrednik: DR. JOHN J. ZAVERTNIK, 2218 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

je motilo harmonijo lepih črt. Nekakšna nestrpnost, ki se je pokazala okrog smejočih se ust, nemir, ki je zatrepal neke na dnu črnih zenic. In iz pogovora, iz tistega površnega kavarniškega razgovora sem razbrala, da ta ženska še zdaleč ni srečna in nevarna.

Morda je res okusila zvrhano kupico tistega, kar daje življenje, toda hkrati se je sama razdala. Učila se je klavirja, toda vseeno ni znala igrati, da bi ti seglo v dušo, o umetnosti je govorila z avtoritetno strokovnjaka, s tisto mrzlo govornico, ki ponikuje resnično ljubezen do lepega. Zapudala mi je, da je razdrla zaroko, da sploh nima fanta, da je razočarana nad moškimi in da se ne bo poročila. Pripovedovala mi je o svojih študijskih uspehih, toda nekakšno razočaranje je zvenelo tudi iz teh besed. In tedaj sem spoznala: preveč uspehov je hotelo to dekle, prehladno je zajemala in pla življenje, ne da bi ji bilo mar usode svojih bližnjih. In na videz na vrhuncu svojega uspeha je ostala sama, osamljena in je tožila meni, ki ji nisem bila prav nič blizu, svoje vsakdanje skrbi.

Čudno je to, kar sem spoznala, toda resnično: samo en življenjski uspeh ima lahko ženska v svojem življenju, ne da bi trpela. Če se hoče poročena žena posvetiti tudi svojemu poklicu, trpi. Morda si niti sama noče tega priznati, toda vseeno doma ali v poklicu ni čisto tako, kakor bi si želela. Če hočemo imeti ljubezen enega samega človeka, ne smemo hrepeneti po obojevanju drugih moških. In če hočemo nekaj res do poslednje višine doseči, bodisi v študiju, v družinskem življenju, v samovzgoji, se moramo popolnoma posvetiti samo tisti stvari in se ne razdajati na tisoč vetrov...

In to umetnost je morda podzvedno, toda čudovito domela moja druga sosedka, zdaj že gošpa in mati majhnega fantička. Spoznala je človeka, ki jo je iz ljubezni prosil za roko; posvetila se je samo njemu in družinskemu življenju. Okoliščine so bile tako ugodne, da sta se lahko takoj poročila. Marsikatera študentka bi pa vseeno nadaljevala študij, posebno, če bi ji do diplomiranja tako malo manjkalo. Marsikatera bi storila to iz častihlepnosti ali pa iz praktičnega čuta. Ta mlada žena je pa ostala po poroki doma in je pričela gospodinjiti. Ljubi svojega moža in se zaveda, da ne more oboje: dobro študirati in še dobro voditi gospodinjstvo. In kakor se je prej z ljubeznijo posvečala študiju, se zdaj z ljubeznijo posveča domu in otroku.

Marsikatera bo pripomnila, da ni nič lažjega ko to, toda vse težje je dobiti primerneža moža, saj je žena pogosto primorana sama služiti svoj kruh in podpirati družino. To je pa že nov problem, ki nima s poklicno častihlepnostjo, z željo po nešteti uspehih nič skupnega. Nikakor nisem imela namena, da bi moje

Vojaška diktatura v Argentini

Spisal Tom Nelson

Dne 5. maja se je izvedelo, da so se mislili lastniki La Prensa, časopisa iz Buenos Airesa, preseliti v Montevideo rajši kot pa, da bi klonili zapovedim vlade, nakar jim je ta zagrozila, če se to zgodi, da bo časopis zaplenjen in ustavljen.

Ta grožnja bi razločila dejstvo, da je časopis vendar na zapoved vlade objavil dve koloni dolgi članek higijenskega zapovedi, ki je bil odgovor na obdolžitve, da vladajo tam slabe razmere v mestnih bolnišnicah. Zaradi obdolžitve je bil časopis ustavljen za pet dni, kar je končalo v pondeljek, ko je La Prensa objavila odgovor higijenskega zapovedi brez komentarja. Pravi vzrok za petdnevno ukinitve časopisa je pa zagriženo nasprotje slednjega proti vojaški diktaturi, ki je doseglo višek, ko je bil v časopisu članek, napadajoč Joseja Olmeda, ker zagovarja zakon za obvezno poučevanje katoliškega nauka.

Ta dogodek kaže, kako slaba je opozicija proti revolucionarni vladi, kateri je imenoma, na čelu general Eldemiro Farrell, a v resnici pa vlada poročnik Juan Peron, delavski in vojni minister.

Javnost ni pokazala nobenih znakov protesta, ko je bila La Prensa ustavljena. Če izvezemo nekaj odobravanja v tekmujočih časopisih, se tiak ni zmenil za ta dogodek, in javno mnenje, ki je kazalo nekaj razburjenja, se je hitro pomirilo.

Priznajo je, da opozicija ni v stanu poslužiti se prilike za protest, in ta dogodek je pokazal tudi vladno premoč.

Manifest železnih delavcev, ki podpira vlado, tudi kaže brezbriznost javnosti, kar se tiče diktature. Tukaj poročajo, da so vsem upokojenim delavcem, ki ne bi podpisali manifesta, grozili z odtirgavitvijo pokojnine. Pravijo tudi, da je manifest napisala vlada.

Vendar pa nekateri čutijo, da če bi večina delavcev kaj marala, bi že našli način, da bi se uprli vladi. Dejstvo, da je 80 odstotkov gradbenih delavcev stavkalo v Buenos Airesu 27. aprila, ne spremeni vtisa brezbriznosti, ker je vodstvo te unije je komunistično in ima malo vpliva v Argentini.—ONA.

Ali ste nazobeli na dnevnih "Prosvetah"? Podpirajte svoj ideal

besede izzvenile v zgodbo o pridnem Janezku in hudobnem Mihcu. Ne! Moj namen je bil, odpreti oči tistim, ki mislijo, da bodo v svojem življenju lahko dosegli vse, pa se hkrati nehotne same razdajo in jim življenje neopazno spolzi iz rok kakor nam spolzi pesek skozi prste...

Ameriški vojak John D'Arcy streže ranjenemu kitajskemu vojaku v bolnišnici v severni Burmi.

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Krašovec

(Nadaljevanje)

XVI.

Napočilo je pravo poletje s svojo vročino in svetlobo. Zdelo se je, da se trese in valuje zlata meglica med modrim nebom in med zemljo, izmučeno od vročine. V lesketajočem se, razbeljenem zraku so zaspana stala drevesa, razpokana od vročine, s povešenimi, nepremičnimi listi in njihove kratke drobne sence so onemoglo ležale v prašni razgreti travi.

Toda v sobah je bilo hladno. Mehko, zeleno je na stropu odseval vrt in gardine so se nenavadno živahno majale na oknih, dočim je vse drugo otrpnilo v tihi vročini.

Zarudin je počasi korakal iz kota v kot; belo bluzo je imel odpeto in je s posebno malomarnostjo brezbriznostno, ki jo je skrbno izdelal sam, puhal cigaretni dim ter pri tem kazal velike, bele zobe. Tanarov je pa ves premočen od potu, v srcaji in jahlnih hlačah ležal na zofi ter je skrivoma skrbno gledal s svojimi majčkami, črnimi očmi za njim. Nujno je rabil petdeset rubljev; dvakrat je že prosil Zarudina zanje in je zdaj žalosten čakal, kdaj se bo spomnil Zarudin, ne da bi se upal prositi tretjič.

Zarudin je vedel, toda tekom zadnjega meseca je zaigral sedemsto rubljev in se mu je zdel škoda denarja.

"Saj mi jih je že itak dolžan dvestopetdeset," je mislil, ne da bi gledal Tanarova in se nehoti razburjal od vročine in užaljenja; "čudno, častno besedo! ... Midva sva seveda dobra znanca, pa kako ga vseeno ni sram ... Da bi se vsaj opravičil, da je mnogo dolžan in tako dalje! ... Ne dam!" je z neusmiljenim veseljem dostavil v mislih.

Prišel je sluga, majhen, pegast od solca in povaljan s perjem. Sključeno in zaspano se je ustavil v pozoru in rekel, ne da bi pogledal Zarudina:

"Gospod poročnik, pokorno javljam, ko ste gospod veleli piva, da je že pivo vse poteklo."

Zarudin je ogorčen vzplamtel in nehoti pogledal Tanarova.

"No, vidiš," je mislil: "vrag ga naj razume, to je pa nazadnje že preveč ... Ve, hudir, da nimam niti vinarja odveč, pa si gre izmislit še piva!"

"Žganje pa zopet pohaja," je dostavil vojak.

"Eh, da bi te vrag vzel ... Dva rublja sta ti še tam ostala, na kupi, kar je treba," je z vedno večjo jezo zamahnil Zarudin, naj gre.

"Nikakor ne, nič ni ostalo."

"Kako da ne, ti se lažeš!" je odvrnil Zarudin in se ustavil.

"Ko so gospod ritmojster veleli dati perici, sem dal rubelj sedemdeset, trideset kopejk sem pa položil na mizo v kabinetu, gospod ritmojster!"

"Ah, da," je navidezno malomarno odgovoril Tanarov, rdeč in razburjen. "Včeraj sem rekel ... nerodno je, veš ... Cel teden hodi babničica ..."

Rdeče pege so stopile na gladko obrto Zarudinovo lice in pod tenko kožo so se mu razburjeno premikale celjosti.

"Poslušaj," je izpregovoril z nenavadno se tresočim in ostro užaljenim glasom: "prosil bi te, da ne razpolagaš z mojim denarjem ..."

Tanarov je ves vzplamtel in se zganil.

"Hm, čudno ... take malenkosti ..." je užaljeno zamrmral in skomizgnil z rameni.

"Tu ne gre prav nič za malenkosti," je zavrnil Zarudin zlobno in zadovoljno, kakor da bi se mu hotel za kaj maščevati: "Ampak za

princip ... Iz kakšnih razlogov, povej, prosim!"

"Jaz ..." je hotel začeti Tanarov. "Nič jaz, prosil bi te vendar enkrat!" ga je kljubovalno prekinil Zarudin v prav tako uničujočem tonu: "Končno bi mi lahko vendar rekel. To je pa skrajno nerodno!"

Tanarov je v zadregi zganil ustnice in uprl pogled v tla; s tresočimi se prsti se je igral s perlmutrovim ustnikom. Zarudin je še malo čakal, da bi dobil odgovora, potem se je pa strmo obrnil in živketaje s ključki segel v miznico ...

"Na, kupi, kar je treba ..." je jezno a že bolj mirno rekel vojaku in mu dal bankovec za sto rubljev.

"Razumem," je odgovoril vojak, se obrnil v krogu na levo in odšel.

Zarudin je počasi in s poudarkom zaropotal s ključki ob miznico in jo zaprl. Tanarov je bliskovito pogledal na tisto miznico, kjer je ležalo potrebnih mu petdeset rubljev in jih je spremljal s plašnim, žalostnim pogledom; nato je vzdihnil in začel ponižno kaditi cigareto. Čutil se je zelo užaljenega, obenem se je pa bal, da bi to čuvstvo izdal, s čimer bi Zarudina še bolj razjezil.

"Pa kaj sta njemu dva rublja ..." je mislil. "Saj vendar ve, kako rabim denar ..."

Zarudin je hodil po sobi in srce mu je še trepetalo od razburjenja. Kmalu se je pa pomalem pomiril. Ko mu je pa sluga prinesel piva, je z užitkom izpil kozarec ledene, penaste tekočine in lizaje končice brk je začel govoriti, kakor da bi se ne bilo zgodilo nič.

"Včeraj je pa spet bila Lidka pri meni ... zanimiva punca, prijatelj ... Ogenj! ..."

Tanarov je užaljeno molčal.

Zarudin ni tega opazil in počasi je stopil po sobi; njegove oči so se oživilno smehljale nekim spominom. Njegovo zdravo, vroče telo je slabelo od vročine in vroče, razburljive misli so ga spodnašale. Hipoma se je glasno zasmel, kakor da bi kratko zarezgetal, in se ustavil.

"Veš ... včeraj sem hotel ..." je rekel spečalno, surovo in za žensko nenavadno poniževalno besedo, "pa se je takoj postavila ... veš, včasih se ji pokaže tako ošaben ogenjček v očeh ..."

Tanarov je čutil, kako se mu je pri tem telo hitro in požljivo napelo, ter je nehoti spustil obraz v lepljiv in razburjen smehljaj.

"Potem pa tako ... da bi kmalu še mene zgrabil krč!" je končal Zarudin in se stresel od neznosno ostrega spomina.

"Gre ti, naj te hudič vzame!" je rekel zavistno.

"Zarudin doma?" je zakričal z ulice gromoviti glas Ivanova. "Smemo k vam?"

Zarudin se je stresel od nepričakovosti in se prestrašil kot vselej, ali ni kdo slišal njegove povesti o Lidi Sanini. Toda Ivanov je vpil čez ograjo s stranske ulice in ga ni bilo niti videti.

"Doma, doma!" je zavpil Zarudin skozi okno.

Iz sprejemnice se je začel smeh in govorjenje, kakor da bi se valila tja cela množica ljudstva. Prišli so Ivanov, Novikov, ritmojster Malinovskij, še dva častnika in Sanin.

"Huraj!" je zavpil Malinovskij, da je šlo skozi ušesa in postrani prestopil prag; zabliščal se je njegov škrlatno rdeči obraz s tresočimi se, zalitimi lici in gostimi brki, podobnim dvema snopoma rži. "Na zdravje, fanti! ..."

(Se nadaljuje.)

Passuk in njena ljubezen

Jack London

3.

Toda Passuk! Ko je ležal Jeff ob ognju in se cemeril, je ona pripravljala jed, zjutraj je pomagala nalagati sani in zvečer je jemala tovor z njih. In rešila je pse. S svojimi krplici je bila vedno prva in je teptala stezo. Kako naj vam to razložim? Meni se je zdelo vse to umevno; nisem pa mislil na njo in moje misli so se pečale z drugimi stvarmi; po letih sem bil mlad in žensk nisem poznal. Selez pozneje sem jih pričel razumevati.

Jeff je bil vedno slabši. Psi so bili komaj še pri življenju—on pa se je, če je le mogel, skrivaj vsedel na sani. Da bi Jeff lažje hodil, je Passuk prevzela njegove sani. Zjutraj sem mu dal del hrane, ki mu je pripadal, in šel je iz tabora vedno pred nami. Z ženo sva sedaj sama opravljala vse delo, nalagala sva sani in vpregala pse. Opoldne, ko je solnce topilo sneženo skorjo, sva ga ponavadi prehitela. Sedel je na tleh in po licu so mu

visele zmrznjene solze. Ko se je mračilo, sva napravila ogenj, pripravila zanj hrano in njegovo spalno vrečo. Zgala pa sva velik ogenj, da bi naju lažje našel.

Prišel je mnogo ur pozneje za nama in ko je jedel, je stokal in jokal. Potem je zaspal. Ni bil bolan. Bil je samo truden in izčrpan od potovanja ter oslab-

A GENERAL DOES SOME K.P.

HERE'S A SCENE that ought to bring a smile to the GI Joe's. While on duty at the front lines at Cape Gloucester, New Britain, Marine Brig. Gen. Lemuel C. Shepherd, Jr., La Jolla, Cal., found his men busy at dinner time and had to cook his own meal. His aide, Lt. Robert Hull, Jr., Lakeland, Cal., watches. Marine Corps photo.

YANKS TURN UP NAZI BOOK LOOT

A COUPLE of American officers look over a cache of books they discovered in a wrecked church near the front line in Italy. The collection of literature, estimated to be worth more than a million dollars, was stolen by Nazis from Naples University. OWI radiophoto.

ljen od lakote. Pa tudi midva sva bila trudna in izčrpana od sani in oslabiljena od lakote, pa sva vendarle delala, on pa nič! Zakaj imel je toľščo pod kožo, o kateri je pravil brat Bettles. Dobil pa je vedno največji del hrane.

Nekega dne sta se pojavila iz tišine dva strahova. Bila sta mož in mladenič in bila sta belca. Na Lebargeškem jezeru je počil led in ob tej priliki sta izgubila skoraj vso svojo opremo. Preko ram sta nosila vsak svojo odejo. Čepela sta pri našem ognju vso noč. Samo malo moke sta imela s seboj. To sta pomešala s toplo vodo in sta pila. Osem skodelic moke je bilo vse, kar sta imela. Pelly, kamor sta potovala, pa je bil dvesto milj oddaljen. Pripovedovala sta nam, da sta z nekim Indijancem, ki ju ni mogel nič več dohajati, častno razdelila zalogo moke. Jaz pa jima nisem verjel. Če bi namreč bratko delila z njim, bi ju Indijanec lahko dohajal. Ničesar jim nisem mogel dati. Poskušala sta ukrasti enega psa—najdebelejšega, ki pa je bil tudi zelo suh. Pa sem jima pomolil pištolo pred nos in sem ju nagnal. In zamajala sta se kakor dva pijanca v tišino.

Imel sem sedaj samo še tri pse in ene sani in psi so bili sama kost in koža. Če nimaš dosti drv, ne moreš imeti velikega ognja in koča ostane mrzla. Tako se je godilo nam. Ker smo imeli premalo hrane, nas je mraz še huje grizel in naši obrazi so bili črni in zmrznjeni, da nas ne bi spoznala lastna mati. In na nogah smo imeli rane. Zjutraj, ko sem pričel hoditi, sem se na vso moč trudil, da ne bi kričal od bolečin. Passuk ni niti z besedico potožila; hodila je pred nama in teptala pot. Jeff pa je tulil.

Thirty Mile teče zelo hitro. Tok je spodaj izpodjedal led, tako da je bilo v ledu mnogo lukenj in razpok. Nekeč sva dohitela Jeffa, ki se je baš odpočil na drugi strani reke. Prišel je na ono stran na ta način, da je hodil po okrajnem ledu, ki pa je bil preozek za sani. No, pa sva našla nekaj leden mostov. Passuk je bila lahka in je hodila pred menoj z dolgim dro-

gom za slučaj, če bi se mi udrla. Bila je lahka, krplici so bili široki in doseglja je breg. Potem je poklicala pse. Ti pa niso imeli ne krplice ne droga in se jim je udrla in izginili so pod vodo. Oprl sem se zadržati za sani in sem vlekkel toľsko časa, da se je potrgala vprega od psov. Ni bilo sicer dosti mesa na njih, pa sem vendar računal, da jih bomo vsaj teden dni lahko jedli. Sedaj pa jih je odnesla voda.

Naslednje jutro sem razdelil vso jed na tri dele. Bilo je zelo malo. Dejal sem dolgemu Jeffu, da bomo sedaj hitreje in lažje potovali. Če naju hoče dohajati, naj se potruži, sicer da ga bova prehitela. Drugače da bomo vsi poginili. Pa se je razvnel in tožil o bolečinah v nogah ter o drugih težavah in je ostro napadal moje tovarništvo. Pa so bile tudi Passukine noge ranjene in so bile moje noge ranjene bolj kakor njegove, zakaj midva sva opravičala pse in sani. Dolgi Jeff je prisegel, da raje umre, predno bi se še enkrat podal na tako pot. Potem je vzel Passuk spalno vrečo, jaz ponev in sekuro in sva hotela odtriniti. Ona pa je videla njegov del hrane in dejala: "Škoda je dobre hrane za dojenčka! Bolje bi bilo zanj, da umre." Nisem bil njenih misli in sem dejal: "Ne! Tovariš bil—tovariš bil!" Pa mi je pripovedovala o možeh v Forty Milu ter o lakoti, ki jih bo ugonobila. In da je tam veliko dobrih mož, ki nestrpno čakajo pomladi. Ko pa sem le vedno trdil, da ne, je nenadoma zgrabila mojo pištolo—in dolgi Jeff je odšel predčasno v Abrahamovo naročje—kakor pravi Bettles. Passuko sem oštel, pa ni bila žalostna, niti si ni delala zaradi tega skrbi. V svojem srcu pa sem odobral njen dejanje.

Sitka Charley je utihnil. Vrgel je nekaj koščkov ledu v ponev na peči. Možje so molčeli sedeli in mrzla tesnoba jih je prevzela, ko so poslušali tuljenje psov pred šatorom.

"In vsak dan sva našla ležišča tistih dveh belih" strahov. Čutila sva, da bi bilo za naju zelo dobro, če bi se nama tako gojilo vse potovanje. Potem sva srečala Indijanca. Bil je bolj

duh kakor človek. Potoval je v Pelly. Povedal nama je, da sta ga prejšnja dva opeharila za hrano. Tri dni že ni ničesar jedel. Vsako noč si je skuhal v skodelici kos svojih čevljev. Njegovi mokasini so bili v resnici že skoraj brez kože. Pa je bil Indijanec doma z obale in je nama pripovedoval po Pašuki, ki je razumela njegov jezik, zanimive stvari. Bil je tujec v teh krajih, ob Yukonu—pa je potoval v Pelly! Koliko časa še? Dve noči? Deset? Sto? Ni imel pojma o poti. Da bi se vrnil? Bil je že predaleč in nič drugega mu ni kazalo, kakor nadaljevati pot.

Ni naju prosil za hrano; videl je, kako tesno gre nama. Passuk je gledala mene in njega, pa se ni mogla odločiti, bi mu ti dala, ali ne. Bila je v tem trenutku kakor polarna jerebičica, ki jo mučijo skrbi za svoje najdražje. Dejal sem ji: "Temu možu so napravili krivico. Ali mu hoče dati del najine hrane?" Videl sem, kako so njene oči vzplamtele od veselja. Potem je dolgo časa gledala sedaj njega, potem mene. Pa je stisnila ustnice in rekla: "Ne! Slana voda je daleč in na naju preži smrt. Naj raje vzame tega tujca, mojega moža Charleyja pa naj pusti!" In mož je odšel v tišino proti Pellyju. Ponoči je jokala. Še nikoli je nisem slišal plakati. Pa se ni solzila od dima—drva so bila suha! Čutil sem se njeni žalosti, pa sem mislil, da sta tema in trpljenje strla njen pogum.

Življenje je čudna zadeva. Mnogo sem premišljeval o tem—pa mi je z vsakim dnem bilo bolj nerazumljivo. Od kod to hrepenenje po življenju? Življenje je igra, ki jo vsak človek izgubi. Živeti se pravi težko delati in marsikaj slabega doživeti vse do starosti, dokler nas ne zajame smrt. Težko je živeti. V bolečinah se izvije otroku prvi dih, v bolečinah umira starec in

njegovi dnevi so polni skrbi in trpljenja. Pa se vseeno peha vedno le naprej v odprte roke smrti, opotkeajoč in boreč se do zadnjega. Le življenje in kar je v življenju, boli! In vendar ljubimo življenje in sovražimo smrt. Zelo čudno je to. (Dalje prihodnjaj.)

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Filmska igralka Betty Grabla.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. Cene zmerno, unifiksko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assesmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnštvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrži. države in Kanado	\$6.00	Za Chicago in okolico	je \$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50
Za Evropo je		\$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2657 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. društva št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripikite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. društva št.

3. Čl. društva št.

4. Čl. društva št.

5. Čl. društva št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA STANE SEDAJ \$2.50

Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani

Recepti so napisani v angleškem jeziku; ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.

216 West 16th Street

New York 11, N. Y.